

1905

L. Prof. H. H. H.
L. v. Rep. H. H.

Hvarför skola kvinnorna vänta?

Föredrag om den
kvinliga rösträtten

hållet i Stockholm den 23 november 1905

af

FRIDA STÉENHOFF
(HAROLD GÖTE)

STOCKHOLM
BJÖRCK & BÖRJESSON.

Pris **10** öre.

HVARFÖR SKOLA KVINNORNA VÄNTA?

FÖREDRAG OM DEN
KVINLIGA RÖSTRÄTTEN

HÅLLET I STOCKHOLM DEN 23 NOVEMBER 1905.

AF

FRIDA STÉENHOFF

(HAROLD GOTE)

STOCKHOLM
BJÖRCK & BÖRJESSON

HVARFÖR SKOLA
KVINNORNA VÄNTAS

FÖRORDNING ÖFV. DEN

KVINNORNA VÄNTAS

AV H. L. SVANBÄCK

FRIDA STENHÖFT

HVARFÖR

STOCKHOLM 1905

O. L. SVANBÄCKS BOKTRYCKERI

Kvinnorörelsen och den därmed sammanhängande kvinnliga rösträttsrörelsen ha, som alla andra företeelser, en begynnande orsak. De ha härflutit från en hos alla folk gemensam sjuk punkt, ett gemensamt sår: att de svagare exploateras eller utnyttjas af de starkare.

Man brukar räkna rörelsens början från den stora franska revolutionen 1789. Då uppsattes af revolutionsmännen samma program för kvinnornas frigörelse, som ännu står kvar. Förverkligadt har programmet icke blifvit, trots ett århundrade och mer. Man tycker att hundra år borde förslå att reformera bra mycket på, men de räkka inte långt, när det gäller något nytt. Hur många generationer få inte i allmänhet dö för att en ny idé skall få lefva och omsättas i handling.

Och hur få icke i allmänhet de svagare vänta, att deras tur skall komma. Våga de göra sig påminta, riskera de att misshaga. Göra de sig icke påminta, riskera de att bli glömda.

Kvinnan har sålunda varit så godt som politiskt bortglömd allt sedan revolutionen. På senare tid ha emellertid dykt upp motioner om kvinnlig rösträtt, hvilka vunnit afsevärd anslutning, broschyrer och artiklar i pressen ha sett dagen, föreningar ha bildats och möten ha hållits, där man offentligt diskuterat om kvinnans rösträtt och uttalat sin önskan, att de, som makten hafva, icke allt fortfarande bara skola glömma och glömma.

Detta samtidigt i de flesta europeiska länder.

Som bekant ha Australien och Förenta Staterna i frågan om politisk rösträtt för kvinnan hunnit längre än Europa, under det de öfriga världsdelarne äro efter.

Här hos oss i Sverge önska kvinnorna rösträtten mycket mera än det syns och hörs. Det är nämligen så att den svenska kvinnan drar sig i det längsta för hvad man kallar att »bråka».

Hennes existens beror så ofta på att hon behagar männen. Däraf följer att hon icke synnerligen gärna talar om ämnen, som männen tycka vara otrefliga och ointressanta och som kanske stöter bort hennes försörjare eller blifvande försörjare. »Kvinnans rättigheter» har icke varit någon favoritkonversation i manliga kretsar — underligt nog för resten — och därför ha många kvinnor fruktat den. Detta är mycket förklarligt och ursäktligt.

Onekligen vore det angenämast för både män och kvinnor om hela agitationsbråket för den kvinliga rösträtten kunde undvikas, och tiden, den dyrbara tiden fick användas till något nyttigare. Jag förstår inte dem som säga: kvinnorna ha icke satt till nog tid och arbete ännu på agitation för rösträtt, därför böra de icke ha den ännu. Alldeles som om männen icke redan kastat bort tillräckligt med tid och pengar endast på sträfvandet efter och belysandet af denna klara, medborgerliga rätt. Vi hänvisa till den uttömmande bevisföring, som sett dagen sedan tiotal år angående rösträttens betydelse och hvilken gäller kvinnor lika väl som män.

Det är tillräckligt klargjort, att kvinnan behöfver samma skydd, rättvisa och garantier som öfriga medborgare. Att för henne rörelsefrihet och själfbestämningrätt äro lika dyrbara andliga värden som för mannen, men att dessa goda ting lätt beröfvas dem, som icke genom rösträtt hafva inflytande på lagstiftningen.

Nu äro valrättens och valbarhetens betydelse tillräckligt belysta. Detta arbete behöfver icke göras om igen. Kvinnorna kunna icke kasta något nytt ljus öfver den allmänna rösträttens principer. Hvad skola de således hålla på med under en eventuell lång tid af agitation och strid? Skola de hålla fullkomligt öfverflödiga repetitionskurser i det man redan vet? Skulle detta vara till någon vinst för det hela?

Rösträtten är ju endast ett medel. Kan det t. ex. anses förmånligt att få sätta till en stor del af sitt lif att ro öfver en älf, om ens egentliga lifsarbete ligger på andra sidan älfven? Det vore väl bättre att man kom dit så fort som möjligt?

Eller anse verkligen de bestämmande männen, att en långvarig agitationsrörelse är något nyttigt i och för sig, antingen den behöfs eller ej? Kanske man vill ha ut kvinnorna att agitera blott för rörelsens skull? Eller för att bli af med dem på en tid? Då ha kvinnorna naturligtvis intet annat att göra än att så fort och så energiskt som möjligt lyda order, på det att den tidsödande persen så snart som möjligt må vara öfverstånden.

Det skulle dock vara en lätnad att veta huru länge man på vissa håll anser att en kvinlig agitations-tid bör räcka. Äro fem år nog?

Eller skola kvinnorna ännu i tio, tjugo eller trettio år uppehålla en agitationsverksamhet, som redan nu verkar tröttande och artificiell, emedan argumenten äro uttröskade ända till leda. Kan någon tänka sig framåt en femton—tjugoårig rösträttsrörelse, med ständiga möten och föredrag om kvinliga rösträtten, utan att rysa? Hur skall man få folk att höra på? Borde man inte af barmhärtighetsskäl afhålla sig från att uppmana människor till något sådant. När en ofantligt öfvervägande majoritet af de tänkande i landet insett en saks berättigande, bör man väl icke förslösa tiden med att idissla denna sak i det oändliga.

Krafvet att kvinnorna skola vänta blott för att få

tillfälle att gå igenom agitationens eklut, detta kraf håller inte inför en människovänlig och praktisk kritik. Man skall inte tråka ut folk i onödan, inte ens kvinnor.

Dessutom kostar ju en uppdrifven och långvarig agitation mycket pengar. Männen borde verkligen denna gång ge oss tillfälle att vara sparsamma. Hvarför inte lägga af för barnen eller ålderdomen eller till glädjande förströelser de summor som en kanske tjugo-årig agitation skall sluka?

Detta är sagt under förutsättning att kvinlig agitation är villkoret för kvinnans erhållande af rösträtt.

Men kanske agitation icke är villkoret? Vi ha visserligen från ledande håll hört, att kvinnorna icke tillräckligt visat hvad de vilja. De ha icke med hög röst fordrat sin rätt. Men kanske håller man dock icke så mycket vid närmare eftertanke på detta demonstrerande. Man vet ju att det är en rent teknisk metod som betyder, ofvanifrån sedt, bra litet. Att få ett människofäلتt uppgiteradt är ju, liksom att få en åker upplöjd, en metodfråga.

Äro regering och riksdag eniga om allmänna rösträttens princip, hvarför skola då kvinnorna vänta?

Det svar på denna fråga, som oftast kommer fram lyder så: Kvinnorna äro icke mogna.

Behöfver här påvisas det oegentliga i detta svar?

Den allmänna rösträttens princip är ingen mogenhetsprincip. Den hyllar ingen mogenhetscensus. Den delar icke upp normala människor i mogna och omogna. Den vill samla hela folket just sådant det är.

Mogenhetssynpunkten är förkastad, när det gäller män, hur vågar man då komma med den när det gäller kvinnor?

Hvem kan gå i borgen för alla de nu röstberättigade människens politiska mogenhet? Eller alla de blifvande manliga väljarnes? Om moget omdöme skulle vara villkoret, huru många skulle då komma öfver strecket? Hvilka skulle examinera och sätta

betyg. Alla politiska motståndare anse hvarandra för totalt omogna. Högern vänstern, vänstern högern. Om mogenhetsprincipen gällde, då skulle någon sorts politisk statsexamen privilegiera de män och kvinnor, som ägde ett erforderligt kunskaps- och tankemått, men utesluta den okunniga mängden.

Det är denna teori som den allmänna rösträttens princip efter oändliga strider och svårigheter slagit ihjäl.

Hur kan den då nu stå upp igen och spärra vägen för kvinnan?

Hur kan man låta denna afidna ande gå i kring och spöka?

Den allmänna rösträttens anhängare veta mycket väl, att stora hopar människor sakna eget omdöme och gå i andligt och dogmatiskt ledband, att otaliga individer försumma och försmå sin rösträtt, att många röstande så väl bland de högst bildade som bland de mäst okunniga ändra politisk opinion för en materiell fördel, en tjänst, en befordran eller några glas på en krog.

Just för att den allmänna rösträttens försvarare känna folket alltifrån höjderna ända till botten, veta de att politisk ärlighet, mogenhet och ståndaktighet äro så relativa och sväfvande begrepp, att de undandraga sig examinerande och betygsättning och sammanfalla mera med karaktären än med kunskaperna.

Naturligtvis erkänna alla att politisk uppfostran — liksom bildning i allmänhet — är en viktig sak, men den kommer endast under utöfvande af medborgerliga rättigheter.

Att bygga på mogenhetsförtjänster det blir ytterst att bygga på våldet, ty med våld är det ju den för ovärdig förklarade mängden hålles utanför. När mängden till slut stormar på för att dela rättigheter lika bland alla, då sluta i allmänhet de »mogne» att tala om sin mogenhet. Då komma helt andra synpunkter i förgrunden. Då går det upp ett ljus till slut äfven för de »mogne», att det är säkrast ändå, för allmänna

lugnets skull, att bygga på rättvisa d. v. s. lika rätt åt alla.

Kvinnorna ha aldrig hotat med stormning af det bestående — de kunna icke gärna detta af fysiska skäl — därför, endast därför, talar man ännu till dem om omogenhet. Men kvinnorna böra icke ingå på underhandlingar, om dessa föras på ett förlegadt språk. Äfven kvinnorna böra fordra synpunkter och villkor som äro fullt ut tidsenliga.

Gammaldags är äfven talet om personens *värde* såsom villkor. När det gäller fattiga, olyckliga och förtryckta människor kommer det icke an på om de äro värda rösträtten utan att de behöfva den såsom ett skydd.

De behöfva den för att motverka utpressning och trältjänst. De behöfva den för att undkomma en styrande minoritets orättfärdigheter. De behöfva den för att icke få lagarne emot sig. Kvinnorna såsom andra rättslösa och värnlösa varelser ha fått allt för många lagar till sin nackdel.

Lagstiftare lagstifta ju alltid till sin egen förmån. De, som äro utslutna från inflytande, blifva därigenom bedragna på sin del af det gemensamma goda.

Men ännu ett ord om värdet! Hvad menas med att vara värd rösträtt, att ha gjort sig förtjänt däraf? Den som sopar gatan, kokar mat, hugger ved, tvättar kläder eller sköter om småbarn, är den icke värd rösträtt just för detta sitt nyttiga arbete? Efter hvilka begrepp bedömmar man annars det mänskliga arbetet?

Ännu en invändning har man hört från åtskilliga håll: att det är så många kvinnor som icke vilja ha rösträtt d. v. s. frånbedja sig den.

Det vore dock ett underligt sätt att afgöra en rättstvist, om man läte dem som icke vilja ha sin rätt afgöra för dem som vilja ha. Det vore tror jag något enastående inom rättsskipningens historia. Alla befogade kraf böra väl tillgodoses. Om sedan några vilja slippa det fulla medborgarskapet så kunna de ju lägga det åsido eller anhålla att bli befriade där-

ifrån. Jag är öfvertygad om att deras antal som inlägga om befrielse från rösträtt skall bli ganska begränsadt.

Ingen vet hvarthän den allmänna rösträtten skall leda under de närmaste tiderna, om frågan löses så att endast de manliga väljarnes antal ofantligt ökas.

Det blir kanske ljusare tider för kvinnan, men detta är icke säkert. Vi kunna få mer än förr kvinnofientliga lagstiftare som leda landets öden, därom veta vi intet. Det är icke utan oro kvinnan ser framtiden an. Hon kan bli bedragen på den rätt hon hoppas på, hon kan mista den rättvisa hon lyckats nå.

Det är därför en mycket betydelsefull tid för kvinnorna nu, när snart en stor rösträttsreform skall se dagen — kanske utan att de få vara med. Det är dock ett möjligt tillfälle för henne att äntligen uppnå den fulla medborgarrättens område — ett tillfälle som kanske inte återkommer under generationer, ty rösträttsreformer äro sällsynta företeelser och de som vid nästa maktförskjutning komma fram, vilja kanske vara ensamma om styret tills vidare.

Kanske skall kvinnan framdeles arbeta för det dagliga brödet under ännu tyngre förhållanden än hittills.

I detta sammanhang måste jag kritisera det nu så vanliga uttrycket: »allmän rösträtt» som därtill ofta förekommer med tillägg: »ärlig allmän rösträtt».

Det är hänsynslöst missbrukade ord. Rösträtten är icke allmän, än mindre ärligt allmän så länge alla kvinnor d. v. s. mer än halfva den vuxna befolkningen är ur räkningen. Huru kunna f. ö. hederliga män tillåta sig ett dylikt hyckleri med ord?

Tills dato har den fattiga kvinnan om icke i annat så dock i den politiska orättvisan varit jämnställd med den fattige mannen. De ha varit olyckskamrater. Hon har haft den trösten i nöden och föraktet att hon icke varit alldeles ensam därom. Nu skall hon äfven där blifva underordnad och sedd öfver axeln. I de fattigaste samhällslagren skulle dock kvinnan

mer än annorstädes behöfva en kraftig handräckning för att komma sig upp i egen själfaktning och mannens respekt. I stället ha alltför många åtgärder hittills gått ut på att hålla henne nere.

Kvinnornas lott är hård såsom regel, kanske ännu hårdare än männens. Kvinnorna känna också i allmänhet tungt nog trycket af sina lefnadsvillkor och det har nog länge varit så.

Förr i världen kunde de dock mera tvinga sig till resignation än hvad nu är fallet. De togo nämligen fordom sitt hårda öde som någonting oundvikligt, en försynens pröfning eller en naturlag, som det inte fanns någon hjälp emot. Kvinnan var ju en från första syndafallet med straff betungad varelse. Det var alldeles i sin ordning att hon skulle ha det svårt, blifva pinad och förtryckt, eländet var ju hennes arfvedel på jorden.

Nu mera alstrar missnöjet helt andra tankar, beroende på att förståendet af livsvillkoren är större.

Man inser nu att mängdens bedröfliga livsförhållanden icke bero på något oundvikligt hemlighetsfullt olycksöde utan till största del på de sociala förhållandenas ofullkomlighet.

Men dessa sociala förhållanden kunna fullkomnas. Att skylla endast på samhället för alla existenser som gå under är visserligen oberättigadt, men till stor del beror människans öde på den miljö där hon blir satt. Man blir en god duglig allmänt aktad individ eller en förolyckad brottsling alltefter den jordmån man kommer i.

Denna, ofta dåliga, jordmån bereda vi hvarandra inbördes.

Mot de yttre olyckorna, jordbäfningar, stormar, öfversvämningar, torka etc. kunna vi ännu föga, men vi skulle mycket väl genom öfverenskommelser kunna göra det lättare för människor att lefva.

Vi skulle kunna ha sociala förhållanden, som tillförsäkrade individerna större trygghet och större lycka.

Men trygghet och lycka äro förmåner, som icke kunna tänkas annat än där rättvisans idé tillämpas.

Om man kunde garantera hvarje människa hennes fulla part af frihet och rättigheter, då vore rättvisan utbredd öfver hela jordklotet, då vore de nuvarande sociala institutionerna ersatta af nya, bättre uttänkta och fullkomligare.

Men i ett land där rättvisan och rättskänslan äro en könssak, d. v. s. där männen förstå rätten, hvars och ens och allas, blott när det gäller män, men icke längre, hur ha kvinnorna det i ett sådant land?

De ha det så att de måste af hela sin öfvertygelse ropa efter en könlös rättskänsla, en könlös rättvisa.

Vi gå mot detta mål. Vi se redan nu, att vi ha närmat oss det högst betydligt.

Den kvinliga rösträttsrörelsen är icke längre en strid mellan kön. Den är icke längre en strid mot männen. Den är en strid med männen mot andra kvinnor och män. Vi ha kanske lika många män med oss som vi ha kvinnor emot oss.

Den är icke heller en strid mellan klasser. Den är en strid mellan själar.

De modärna själarne vilja rycka världsstyrelsen från de gammalmodiga. De tilltro sig nämligen att kunna bjuda mänskligheten en mera human regering.

Det är mycket genom de feministiska mennens sympati och förståelse som kvinnorörelsen står där den står. (Med feminist menas en person, som gillar och understödjer kvinnans frigörelse). Särskildt från denna tribun ha uttalats ord om så absolut rättvisa och jämlikhet för kvinnan, att liknande ord icke förr eller annorstädes varit hörda i vårt land. Det är sådana ord kvinnorna behöfva för att få tillförsikt att kunna mera och våga mera. Intet verkar mera förlamande och utkylande än afund och småsinthet könen emellan. Entusiasmen försvinner, där könshatet börjar, men där kvinnor och män kunna svärma, drömma, lida och dö för samma ideal, där äro deras själar förenade i

sympatiens eld för det högsta mänskliga inom och utom dem.

Tyvärre har hos oss under långa tider härskat en tendens att pressa in kvinnans intressen i trånga småborgerliga fåror. Man har velat hålla henne undan, så att hon inte blandade sig i allmängiltiga problem. Man har förebrått henne, hånat och förföljt henne, om hennes håg stod till de höga, djupa idéerna, de stora vidderna i stället för de fyra väggarne.

Att få ha henne instängd i hemmet var de anti-feministiska männens sträfvan. Att få henne verksam äfven utanför hemmet, eller rättare, att få henne att anse hela samhället som sitt hem är den nyare synpunkten, som utan tvifvel skall verka lika socialt enande och förbättrande som den förra verkade egoistiskt och separerande.

Om kvinnorna söka göra hemmen så förträffliga som möjligt, men barnen genast de öfverskrida hemmets tröskel, falla offer för ett dåligt samhälles alla rysligheter, är det då underligt att kvinnorna längta efter att hjälpa till vid omdaning af detta samhälle till något bättre.

Kvinnan bär liksom mannen samhällets och statens bördor, arbetar och betalar skatter. Det är enkel rättvisa, att hon erkännes som medborgare, när hon faktiskt är det. Genom att frånhålla henne medborgerliga rättigheter sätter man henne i en belägenhet af verklig underlägsenhet och detta kommer tydligt i dagen, när t. ex. i riksdagen förekommer någon fråga som enbart intresserar kvinnan. Hon är icke väljare.

Hon existerar alltså icke för de beslutande och frågan affärdas med den största likgiltighet.

Hennes underlägsna belägenhet framstår äfven på ett för henne plågsamt sätt öfverallt där hon vid mannens sida sträfvar för det dagliga brödet, på byråer, verkstäder, universität, skolor, fabriker m. m. Hon har icke rösträtt, hon är således stämplad såsom icke-jämlike med sina manliga kamrater. Hon får följaktligen öfverallt och alltid lida följderna af denna

icke-jämlikhet, hon får uthärda en ständig värdenedsättning beroende af kön.

Att denna värdenedsättning i hög grad förbittrar lifvet för många kvinnor torde ingen kunna bestrida. Att den ofta därjämte ruinerar genom underbetalning kan statistiskt bevisas.

Båda könen lida af kvinnans underbetalning, ty den mindre-betalade och därför underbjudande konkurrenten blir i längden den farligaste. Så hämnas den ekonomiska orättvisan, fast kvinnan alls icke vill hämnden eller vinner på den.

Kvinnorna ha alltid varit tåliga arbeterskor och äro så ännu. Med små anspråk och stor plikttrohet knoga de i sina sysslor, illa närda, dåligt aflönade, aldrig hedrade. Tacket, berömmet, vinsten, njutningen, lefnadsglädjen äro sällan för dem. Såsom hushållerskor, tjänarinnor, lärarinnor, kontorister, sömmerskor, bodbiträden, industri- och jordarbeterskor m. m. insätta de en betydande del i nationalarbetet hvarför skola de då uteslutas, när det gäller att erkänna gagnet, människovärdet, medborgarskapet?

Det fins inget *skäl* längre för deras uteslutande. Men vi ha på sistone fått en farlig fiende i den s. k. taktiken. Man använder inga argument längre mot kvinnans rösträtt, men man skjutsar undan henne af opportunitetsskäl.

Människor stirra sig blinda på taktiken, gå ifrån sina principer och bli oemottagliga för räsonnemang. Taktiken blir det viktigaste af allt, viktigare snart nog än själfva målet.

Ja, därhän har man gått, äfven på vänster håll, i sin taktikpolitik, att man uppfunnit lämplighetsskäl att dämpa lusten hos kvinnan att skaffa sig rätt. Man har bedt kvinnan tysta ned sina önsknningar, sluta upp med allt »bråk» och vara nöjd med en liten sympatikkapp i förbifarten. Om hon bara är nöjd och tyst och stilla, så skall hon nog få rösträtt någon gång i framtiden. Men till dess får hon inte vara i vägen. Männerna äro så rädda, heter det, för ett för-

dröjande och förhållande af deras rösträttsfråga genom en sammankoppling med kvinnornas. Männen äro rädda! Men hvarför frukta de endast, när det gäller dem själfva och deras sak? Hvarför äro de icke rädda att kvinnans rätt skall fördröjas och förhållas? De veta att kvinnorna äro sänre ställda, mer förtryckta och mera lidande än de i samhället och dock yrka de icke först och främst på rättvisa, hjälp och räddning åt dem, som ha det sämst. Nej, den som har det sämst skall vänta längst, det är taktiken. Denna egoism är helt enkelt motbjudande.

Bland de reformer som diskuterades och antogos på zemstwo-församlingen i Moskwa förra sommaren var äfven förslaget att utsträcka den allmänna rösträtten till kvinnorna. Under förhandlingarnes gång hade kvinnorna verkligen, såsom ofta förr, blifvit glömda, då en manlig delegerad steg upp i tribunen och påminte församlingen om, hvilken roll den ryska kvinnan spelat i de aktuella händelserna.

»Det är våra mödrar, hustrur och systrar», ropade han, »som drifvit oss att fordra vår rätt, att afskudda autokratiens ok, det är våra kvinnor, som hafva gjort revolutionen i Ryssland». Förslaget om kvinnans rösträtt blef därefter enhälligt antaget.

Denna lilla paragraf ur zemstwo-församlingens protokoll har passerat alltför obemärkt. Den har dock en stor betydelse. Om den ryska revolutionen lyckas blir i Ryssland politisk rättvisa införd och man går om, i ett tag, de öfriga europeiska staterna, där alljämt — i bästa fall — dock halfva befolkningen, millioner tänkande, arbetande, skattebetalande kvinnor, äro beröfvade den fundamentala medborgerliga rätten att rösta.

Den ryska kvinnan har varit och är heroisk. Långt ifrån att hämma männens handlingskraft genom barnliga egenskaper, uppmuntrar hon till stordåd genom sin intensiva samkänsla och samförstånd. Att den ryska kvinnan gjort revolutionen i Ryssland anser jag för en stor öfverdrift, men man öfverser gärna med

dylika öfverdrifter, därför att de äro så generösa och därför att de förekomma så sällan. Den ryska kvinnan har på ett storslaget sätt medvärkat till omgestaltningen, därom kunna alla vara ense.

Gå vi till Finland finna vi att just i dessa dagar kvinnan där erkännes såsom samarbetare i den nationella nydaningen. Äfven för Finland kom ett viktigt ögonblick, då det gällde att afgöra, huruvida representationen skulle erkänna, stödja sig på och stödja kvinnan eller utesluta henne. Man har valt att erkänna henne. Vid en delegation af män, samlade från olika delar af landet, afhandlades nyligen i Helsingfors representationsfrågan och då föreslogs valrätt lika för man och kvinna öfver 25 år till en andra kammare. Äfven för den finska kvinnan tycks det sålunda dagas.

I Danmark har den radikala vänstern på sitt program, antaget på landsmötet i Odense 1905: lika kommunala och politiska rättigheter för man och kvinna.

Vi kvinnor i Sverge ha ingen revolutionär tid fylld af hjältedater att åberopa oss på. Vi kunna blott hänvisa till kvinnornas dagliga arbete för nyttiga mål. Det kan dock mångenstädes ligga mycken heroism i det trägna slitet och släpet för andra, i den själf-uppoffrande verksamhet, som ofantligt många kvinnor öfva och som nästan räknas för deras skyldighet.

Men det var nu icke om dygder jag ville tala eller erkännande för goda kvinnor jag ville begära. Hvarför skulle kvinnorna prestera säregna förtjänster för att få den rätt, som snart hvarje man skall ha.

Det stundar nu som sagdt för Sverge en betydelsefull tid. Vi ha fått en vänsterregering med den stora uppgiften att framlägga ett genomgripande rösträttsreformförslag. Skola kvinnorna i detta tagas med?

Eller skola kvinnorna alltjämt få vänta? Perspektivet af en i det dunkla fjärran förlängd, hopplös väntetid är upprörande. Kvinnorna förtjäna icke denna behandling. Hvarför skall deras lott allt framgent

försvåras och tyngas ned af isande likgiltighet och hjärtlost oförstående från dem, som hafva makt att i ett slag förbättra deras belägenhet om de blott ville. Borde det icke vara en glädje för de styrande att kunna lyfta den politiska orättvisan och därmed socialt förtryck, skam och förnedring från ett helt kön — och så mycket större glädje som till detta kön hör, icke människens fiender, utan deras närmaste, dyrbaraste vänner.

Men de styrande kanske just tänka på sina kvinnliga anhöriga och vänner och tycka att dessa ha det ganska bra. Må de då i stället låta tanken fara till massan af kvinnor som sträfva, som träla från vaggan till grafven.

Det är en glädje och en skyldighet för oss frisinnade kvinnor att klart och tydligt säga ifrån hvad vi vänta af en frisinnad regering. Vi kunna icke följa de politiska trådarne bakom kulisserna, vi äro icke inne i kompromissandets hemliga helgedom. Hvad där afhandlas veta vi icke och ingen kan ha anspråk på att vi skola ha reda på kombinationerna för stunden.

Det vi hafva reda på det är, att snart skall rättvisa skipas i en för vårt land ovanligt vidsträckt mån. Skall den frisinnade regeringen skipa denna rättvisa med förglömmande af kvinnorna och på deras bekostnad?

Vi hoppas att så icke skall blifva fallet. Kvinnorna äro icke en hop husdjur och lastdjur — eller villebråd — de äro människor.

Kanske vore det vist af regering och riksdag att, om oroliga tider stunda, hafva nedlagdt i kvinnornas medvetande förvissningen om, att rättvisan icke är död.

